

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 7ης Αυγούστου 2018 *

«Προδικαστική παραπομπή – Κανονισμός (ΕΟΚ) 1964/82 – Ψευδείς δηλώσεις ή τεχνάσματα με σκοπό την είσπραξη ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή για ορισμένα αποστεωμένα βόεια κρέατα – Τροποποίηση του κανονισμού 1964/82 με την οποία επεκτείνεται το ευεργέτημα των ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή – Αρχή της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου – Άρθρο 49, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Στην υπόθεση C-115/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία) με απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Μαρτίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Administration des douanes et droits indirects,

Établissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer)

κατά

Hubert Clergeau,

Jean-Luc Labrousse,

Jean-Jacques Berthelley,

Alain Bouchet,

Jean-Pierre Dubois,

Marcel Géry,

Jean-Paul Matrat,

Jean-Pierre Paziot,

Patrice Raillot,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. L. da Cruz Vilaça, πρόεδρο τμήματος, A. Tizzano (εισηγητή), Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, A. Borg Barthet, M. Berger και F. Biltgen, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: V. Giacobbo-Peyronnel, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησεως της 28ης Φεβρουαρίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- οι H. Clergeau, J.-L. Labrousse, A. Bouchet και J.-P. Matrat, εκπροσωπούμενοι από τους P. Spinosi και B. Paillard, avocats,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους D. Colas και S. Horrenberger, καθώς και από την E. de Moustier,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Γ. Κανελλόπουλο και τις Α. Βασιλοπούλου και Μ. Τασοπούλου,
- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. Eberhard,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους A. Lewis και D. Bianchi,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 12ης Απριλίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της αρχής της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο δίκης μεταξύ, αφενός, της administration des douanes et droits indirects (υπηρεσίας τελωνείων και εμμέσων φόρων, Γαλλία) και του Établissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer) (δημόσιου οργανισμού για τα γεωργικά και τα αλιευτικά προϊόντα, Γαλλία) και, αφετέρου, των Hubert Clergeau, Jean-Luc Labrousse, Jean-Jacques Berthelley, Alain Bouchet, Jean-Pierre Dubois, Marcel Géry, Jean-Paul Matrat, Jean-Pierre Paziot και Patrice Raillot (στο εξής: κατηγορούμενοι της κύριας δίκης) σχετικά με την ποινική ευθύνη τους για ψευδείς δηλώσεις ή τεχνάσματα με σκοπό την αποκόμιση πλεονεκτήματος κατά την εξαγωγή.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1964/82 της Επιτροπής, της 20ής Ιουλίου 1982, περί θεσπίσεως των όρων χορηγήσεως ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή για ορισμένα αποστεωμένα βόεια κρέατα (ΕΕ 1982, L 212, σ. 48), προέβλεπε τους όρους χορηγήσεως ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή για ορισμένες ποιότητες κρεάτων.

4 Κατά τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού:

«[...] λόγω της καταστάσεως της αγοράς, της οικονομικής καταστάσεως του τομέα του βοείου κρέατος και των δυνατοτήτων διαθέσεως ορισμένων από αυτά τα προϊόντα, πρέπει να προβλεφτούν οι όροι υπό τους οποίους μπορούν να χορηγηθούν σ' αυτά τα προϊόντα ειδικές επιστροφές κατά την εξαγωγή [...]».

5 Προς τον σκοπό αυτό, το άρθρο 1 του εν λόγω κανονισμού όριζε τα εξής:

«Τα αποστεωμένα τεμάχια που προέρχονται από νωπά ή διατηρημένα δι' απλής ψύξεως οπίσθια τεταρτημόρια αρρένων χονδρών βοοειδών που είναι συσκευασμένα ξεχωριστά, σύμφωνα με τους όρους του παρόντος κανονισμού, είναι δυνατόν να τύχουν ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή.

[...]»

6 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του ίδιου ως άνω κανονισμού προέβλεπε τα εξής:

«Ο διαχειριστής υποβάλλει στις αρμόδιες τελωνειακές αρχές, που ορίζουν τα Κράτη μέλη, δήλωση με την οποία εκδηλώνει τη θέλησή του να αποστεώσει τα οπίσθια τεταρτημόρια που αναφέρονται στο άρθρο 1, σύμφωνα με τους όρους του παρόντος κανονισμού, και να εξαγάγει ολόκληρη την ποσότητα των αποστεωμένων τεμαχίων, κάθε ένα από τα οποία θα είναι ξεχωριστά συσκευασμένο.»

7 Τα άρθρα 1 και 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1964/82 τροποποιήθηκαν, με ισχύ από τις 19 Ιανουαρίου 1998, με τον κανονισμό (ΕΚ) 2469/97 της Επιτροπής, της 11ης Δεκεμβρίου 1997, για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 1964/82 για τη θέσπιση των όρων χορήγησης ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή για ορισμένα αποστεωμένα βόεια κρέατα, (ΕΟΚ) αριθ. 3846/87 που καθορίζει την ονοματολογία των γεωργικών προϊόντων για τις επιστροφές κατά την εξαγωγή και ([ΕΚ]) αριθ. 1445/95 για τις λεπτομέρειες εφαρμογής του καθεστώτος των πιστοποιητικών εισαγωγής και εξαγωγής στον τομέα του βοείου κρέατος (ΕΕ 1997, L 341, σ. 8).

8 Η δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2469/97 είχε ως εξής:

«[εκτιμώντας] ότι, μετά από την εφαρμογή της γεωργικής συμφωνίας του Γύρου της Ουρουγουάης, αποδεικνύεται σκόπιμο να συσταθεί καθεστώς που θα επιτρέψει να καθορίζονται καλύτερα τα προϊόντα του τομέα του βοείου κρέατος που πρέπει να εξαχθούν με μια σχετική προτίμηση για τις τρίτες χώρες· ότι η εισαγωγή ειδικής επιστροφής για τα αποστεωμένα τεμάχια των εμπροσθίων τεταρτημορίων των χονδρών αρρένων βοοειδών θα πρέπει να επιτρέψει την επίτευξη αυτού του στόχου· ότι πρέπει, κατά συνέπεια, να επεκταθεί το ισχύον καθεστώς του κανονισμού [1964/82] στα εν λόγω προϊόντα».

9 Το άρθρο 1 του κανονισμού 1964/82, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2469/97, όριζε τα εξής:

«Τα αποστεωμένα τεμάχια που προέρχονται από νωπά ή διατηρημένα δι' απλής ψύξεως εμπρόσθια και οπίσθια τεταρτημόρια αρρένων χονδρών βοοειδών που είναι συσκευασμένα ξεχωριστά και μέσης περιεκτικότητας σε άπαχο βόειο κρέας 55 % ή περισσότερο, είναι δυνατόν, σύμφωνα με τους όρους του παρόντος κανονισμού, να τύχουν ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή.

[...]»

10 Ο κανονισμός (ΕΚ) 1359/2007 της Επιτροπής, της 21ης Νοεμβρίου 2007, περί θεσπίσεως των όρων χορηγήσεως ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή για ορισμένα αποστεωμένα βόεια κρέατα (ΕΕ 2007, L 304, σ. 21), κατάργησε και αντικατέστησε από την 1η Ιανουαρίου 2008 τον κανονισμό 1964/82.

- 11 Η αιτιολογική σκέψη 3 του κανονισμού 1359/2007 έχει ως εξής:

«Λόγω της καταστάσεως της αγοράς, της οικονομικής καταστάσεως του τομέα του βοείου κρέατος και των δυνατοτήτων διαθέσεως ορισμένων από αυτά τα προϊόντα, πρέπει να προβλεφτούν οι όροι υπό τους οποίους μπορούν να χορηγηθούν σε αυτά τα προϊόντα ειδικές επιστροφές κατά την εξαγωγή. Ιδιαίτερως, τέτοιοι όροι πρέπει να καθοριστούν για ορισμένες ποιότητες κρεάτων που προέρχονται από την αποστέωση τεταρτημορίων αρρένων βοοειδών.»

- 12 Τα άρθρα 1 και 2 του εν λόγω κανονισμού επαναλαμβάνουν με κατ' ουσίαν πανομοιότυπη διατύπωση το γράμμα του άρθρου 1 του κανονισμού 1964/82, όπως αυτό τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2469/97.

Το γαλλικό δίκαιο

- 13 Το άρθρο 426 του code des douanes (τελωνιακού κώδικα) ορίζει τα εξής:

«Ως εισαγωγή ή εξαγωγή απαγορευμένων εμπορευμάτων χωρίς δήλωση θεωρούνται:

[...]

4° ψευδείς δηλώσεις ή τεχνάσματα με σκοπό ή αποτέλεσμα την εν όλω ή εν μέρει επιστροφή, απαλλαγή, μείωση των δασμών ή την αποκόμιση πλεονεκτήματος σε σχέση με την εισαγωγή ή την εξαγωγή, με εξαίρεση τις παραβάσεις των κανόνων που αφορούν την ποιότητα ή τη συσκευασία, όταν οι εν λόγω παραβάσεις δεν έχουν ως σκοπό ή αποτέλεσμα την επιστροφή, απαλλαγή, μείωση των δασμών ή την αποκόμιση οικονομικού πλεονεκτήματος·

[...]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 14 Στις 21 Δεκεμβρίου 1990, ο procureur de la République de La Rochelle (εισαγγελέας της La Rochelle, Γαλλία) κίνησε δικαστική έρευνα κατά αγνώστων για το αδίκημα των ψευδών δηλώσεων ή τεχνασμάτων κατά την έννοια του άρθρου 426.4° του code des douanes (τελωνιακού κώδικα). Η δικαστική αυτή έρευνα αφορούσε πράξεις που φέρονταν ότι τελέστηκαν στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της Clergeau SA, εταιρίας με αντικείμενο, μεταξύ άλλων, την αγορά, πώληση, μεταφορά, εισαγωγή και εξαγωγή κρέατος, καθώς και τη λειτουργία σφαγείων.
- 15 Στις 25 Μαΐου 2010, το chambre de l'instruction de la cour d'appel de Poitiers (συμβούλιο εφετών Poitiers, Γαλλία) αποφάσισε να περατώσει τη δικαστική έρευνα και να παραπέμψει τους κατηγορουμένους της κύριας δίκης στο ακροατήριο του πλημμελειοδικείου.
- 16 Στους εν λόγω κατηγορουμένους προσάπτεται, κατ' ουσίαν, ότι μεταξύ του 1987 και του 1992 τέλεσαν πράξεις ως αποτέλεσμα των οποίων η Clergeau εισέπραξε ειδικές επιστροφές κατά την εξαγωγή κατά την έννοια του κανονισμού 1964/82, τις οποίες αυτή δεν δικαιούνταν, δηλώνοντας ως «αποστεωμένα τεμάχια που προέρχονται από [...] οπίσθια τεταρτημόρια» αρρένων χονδρών βοοειδών, κατά την έννοια του άρθρου 1 του εν λόγω κανονισμού, κομμάτια κρέατος τα οποία δεν ενέπιπταν στον ορισμό αυτόν. Ειδικότερα, στους κατηγορουμένους της κύριας δίκης προσάπτεται ότι παρέδωσαν στην εγκεκριμένη αποθήκη εξαγωγών τεμάχια που προέρχονταν κατά κύριο λόγο από τα εμπρόσθια τεταρτημόρια, ενώ επιλέξιμα για τη χορήγηση των επιστροφών αυτών ήταν μόνο τα τεμάχια που προέρχονταν από τα οπίσθια τεταρτημόρια.

- 17 Με απόφαση του tribunal correctionnel de La Rochelle (πλημμελειοδικείου La Rochelle, Γαλλία) της 3ης Δεκεμβρίου 2013, η οποία επικυρώθηκε κατ' έφεση με απόφαση του cour d'appel de Poitiers (εφετείο Poitiers, Γαλλία) της 12ης Μαρτίου 2015, οι κατηγορούμενοι της κύριας δίκης απαλλάχθηκαν από τις εις βάρος τους κατηγορίες.
- 18 Εν συνεχεία, η administration des douanes et droits indirects (υπηρεσία τελωνείων και εμμέσων φόρων) και ο FranceAgriMer άσκησαν αναίρεση κατά της εφετειακής αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, το οποίο εκτιμά ότι με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως που προβάλλει ο FranceAgriMer εγείρεται ζήτημα δικαίου της Ένωσης σχετικά με την ερμηνεία της αρχής της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 49, παράγραφος 1, του Χάρτη.
- 19 Προς στήριξη του λόγου αυτού αναιρέσεως, ο FranceAgriMer υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι το cour d'appel de Poitiers (εφετείο Poitiers) παραβίασε τις αρχές του διαχρονικού ποινικού δικαίου, εφαρμόζοντας αναδρομικώς στη διαφορά της κύριας δίκης τα τροποποιημένα κριτήρια επιλεξιμότητας όσον αφορά τις ειδικές επιστροφές κατά την εξαγωγή και όχι εκείνα που προέβλεπε αρχικώς ο κανονισμός 1964/82. Ειδικότερα, κατά την άποψή του, η τροποποίηση αυτή των κριτηρίων δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της αρχής της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου, δεδομένου ότι δεν αφορούσε τα συστατικά στοιχεία του αδικήματος και δεν μετέβαλε τον ποινικό χαρακτηρισμό της απαγγελθείσας στην κύρια δίκη κατηγορίας.
- 20 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει εξ αρχής ότι ο κανονισμός 1964/82 προέβλεπε τη χορήγηση ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή που εφαρμόζονταν στα αποστεωμένα τεμάχια τα οποία προέρχονταν από τα οπίσθια τεταρτημόρια χονδρών αρρένων βοοειδών. Εντούτοις, σε χρόνο μεταγενέστερο των επίμαχων πραγματικών περιστατικών στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο κανονισμός αυτός αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό 1359/2007 με τον οποίο το ευεργέτημα των ως άνω επιστροφών επεκτάθηκε και στα τεμάχια που προέρχονται από τα εμπρόσθια τεταρτημόρια. Τίθεται συνεπώς εν προκειμένω το ζήτημα αν οι τροποποιημένες αυτές διατάξεις πρέπει να εφαρμοστούν στη διαφορά της κύριας δίκης βάσει της αρχής της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου.
- 21 Ως προς το ζήτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει καταρχάς ότι η ως άνω αρχή συνδέεται με την αντίληψη ότι οι κατηγορίες απαγγέλλονται και οι ποινές επιβάλλονται μόνον εφόσον κρίνονται αναγκαίες. Η εκτίμηση όμως της αναγκαιότητας αυτής έχει ιδιαίτερο χαρακτήρα όταν πρόκειται για οικονομικές ρυθμίσεις, λόγω της μεταβαλλόμενης φύσεώς τους. Στον τομέα αυτόν, το γεγονός ότι ορισμένο μέτρο δεν παρίσταται πλέον αναγκαίο υπό το πρίσμα της σημερινής οικονομικής καταστάσεως δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να επιβληθεί κύρωση για την παράβασή του κατά το παρελθόν.
- 22 Εν συνεχεία, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι το άρθρο 426.4° του code des douanes (τελωνειακού κώδικα) θέτει σε εφαρμογή στη γαλλική έννομη τάξη την υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ να επιβάλλονται κυρώσεις στα πρόσωπα που, εξαιτίας ψευδών δηλώσεων ή τεχνασμάτων, εισπράττουν ειδικές επιστροφές κατά την εξαγωγή τις οποίες δεν δικαιούνταν. Πλην όμως, η εθνική αυτή διάταξη, που αποτελεί τη νομική βάση των διώξεων στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν έχει τροποποιηθεί διαχρονικά.
- 23 Τέλος, το εν λόγω δικαστήριο εκτιμά ότι η εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου σε περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης συνεπάγεται αποδυνάμωση της καταστολής των πράξεων που πλήττουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνεπώς, η εφαρμογή της αρχής που προβλέπεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, του Χάρτη ενδέχεται να εμποδίσει την τήρηση του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ.

- 24 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 49 του Χάρτη [...] την έννοια ότι αντιτίθεται στο να καταδικαστεί ένα πρόσωπο επειδή εισέπραξε αχρεωστήτως επιστροφή κατά την εξαγωγή μέσω τεχνασμάτων ή ψευδών δηλώσεων ως προς τη φύση των εμπορευμάτων για τα οποία ζητήθηκαν οι επιστροφές, ενώ, κατόπιν τροποποίησης της εφαρμοστέας κανονιστικής ρυθμίσεως, η οποία επήλθε σε χρόνο μεταγενέστερο των πραγματικών περιστατικών, τα εμπορεύματα τα οποία είχε ήδη εξαγάγει κατέστησαν επιλέξιμα για τη χορήγηση των εν λόγω επιστροφών;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 25 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η αρχή της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 49, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του Χάρτη έχει την έννοια ότι αντιτίθεται στην καταδίκη ορισμένου προσώπου επειδή εισέπραξε αχρεωστήτως επιστροφές κατά την εξαγωγή προβλεπόμενες από τον κανονισμό 1964/82, μέσω τεχνασμάτων ή ψευδών δηλώσεων σχετικά με τη φύση των εμπορευμάτων για τα οποία ζητήθηκαν οι επιστροφές, στην περίπτωση που, κατόπιν τροποποίησης του κανονισμού αυτού που επήλθε σε χρόνο μεταγενέστερο των πράξεων για τις οποίες απαγγέλθηκε κατηγορία, τα εμπορεύματα τα οποία εξήγαγε το πρόσωπο αυτό κατέστησαν επιλέξιμα για τις ως άνω επιστροφές.
- 26 Κατ' αρχάς, υπενθυμίζεται ότι η αρχή της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, του Χάρτη, αποτελεί μέρος του πρωτογενούς δικαίου της Ένωσης. Ακόμη και πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η οποία προσέδωσε στον Χάρτη την ίδια νομική ισχύ με τις Συνθήκες, το Δικαστήριο είχε κρίνει ότι η αρχή αυτή απορρέει από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών και, ως εκ τούτου, πρέπει να θεωρείται ότι αποτελεί μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης τις οποίες ο εθνικός δικαστής πρέπει να σέβεται κατά την εφαρμογή του εθνικού δικαίου (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2016, Paoletti κ.λπ., C-218/15, EU:C:2016:748, σκέψη 25).
- 27 Επομένως, το γεγονός και μόνον ότι τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης έλαβαν χώρα μεταξύ του 1987 και του 1992, ήτοι πριν από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας την 1η Δεκεμβρίου 2009, δεν εμποδίζει, εν προκειμένω, την εφαρμογή της αρχής της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 49, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του Χάρτη.
- 28 Επιπλέον, επισημαίνεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην έννομη τάξη της Ένωσης ισχύουν σε όλες τις καταστάσεις οι οποίες διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, αλλά όχι πέραν των καταστάσεων αυτών (απόφαση της 14ης Ιουνίου 2017, Online Games κ.λπ., C-685/15, EU:C:2017:452, σκέψη 55).
- 29 Εν προκειμένω, αρκεί η επισήμανση ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, οι κατηγορούμενοι της κύριας δίκης διώκονται βάσει του άρθρου 426.4° του code des douanes (τελωνειακού κώδικα), επειδή προέβησαν σε τεχνάσματα και ψευδείς δηλώσεις που είχαν ως αποτέλεσμα την είσπραξη ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή τις οποίες προβλέπει ο κανονισμός 1964/82. Συνεπώς, η διάταξη αυτή του code des douanes (τελωνειακού κώδικα) έχει, μεταξύ άλλων, ως σκοπό να τιμωρεί την προσβολή των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη από το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ και το άρθρο 325 ΣΛΕΕ.

- 30 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι η αξιόποινη πράξη που προβλέπεται στο άρθρο 426.4° του code des douanes (τελωνειακού κώδικα) και η ποινική διαδικασία της κύριας δίκης εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στην έννομη τάξη της Ένωσης, κατά την έννοια της νομολογίας που εκτέθηκε στη σκέψη 28 της παρούσας αποφάσεως, και, άρα, το αιτούν δικαστήριο έχει την υποχρέωση να διασφαλίσει την τήρηση, στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας, της αρχής της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 49, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του Χάρτη (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 3ης Μαΐου 2005, Berlusconi κ.λπ., C-387/02, C-391/02 και C-403/02, EU:C:2005:270, σκέψη 69).
- 31 Τούτου δοθέντος, προς απάντηση του ερωτήματος του αιτούντος δικαστηρίου, υπενθυμίζεται ότι, σε χρόνο μεταγενέστερο των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης πραγματικών περιστατικών, το άρθρο 1 του κανονισμού 1964/82 τροποποιήθηκε, με ισχύ από τις 19 Ιανουαρίου 1998, με τον κανονισμό 2469/97 με τον οποίο το ευεργέτημα των προβλεπόμενων από τον κανονισμό 1964/82 ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή επεκτάθηκε και στα τεμάχια που προέρχονται από τα εμπρόσθια τεταρτημόρια των χονδρών αρρένων βοοειδών, όπως εκείνα τα οποία αφορούσαν οι ψευδείς δηλώσεις ή τα τεχνάσματα που προσάπτονται στους κατηγορούμενους της κύριας δίκης. Οι τροποποιημένες διατάξεις επαναλήφθηκαν εν συνεχεία στο άρθρο 1 του κανονισμού 1359/2007 ο οποίος κωδικοποίησε και αντικατέστησε τον κανονισμό 1964/82 από την 1η Ιανουαρίου 2008.
- 32 Ως εκ τούτου, πρέπει να εξακριβωθεί αν, λαμβανομένης υπόψη της εν λόγω τροποποίησης των κριτηρίων επιλεξιμότητας που προβλέπει το άρθρο 1 του κανονισμού 1964/82, η αρχή της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 49, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του Χάρτη αντιτίθεται, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, στην καταδίκη ορισμένου προσώπου επειδή προέβη σε ψευδείς δηλώσεις ή τεχνάσματα κατά την έννοια του άρθρου 426.4° του code des douanes (τελωνειακού κώδικα).
- 33 Ως προς το ζήτημα αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι η εφαρμογή του επεικέστερου ποινικού νόμου προϋποθέτει κατ' ανάγκην διαχρονική διαδοχή νόμων και βασίζεται στη διαπίστωση ότι ο νομοθέτης άλλαξε γνώμη είτε ως προς τον ποινικό χαρακτηρισμό των πράξεων είτε ως προς την ποινή η οποία πρέπει να επιβληθεί για μια αξιόποινη πράξη (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2016, Paoletti κ.λπ., C-218/15, EU:C:2016:748, σκέψη 27).
- 34 Πλην όμως, επισημαίνεται, αφενός, ότι, όπως προκύπτει από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο, από τον χρόνο της διαπράξεως του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης αδικήματος, ο Γάλλος νομοθέτης δεν έχει επιφέρει καμία τροποποίηση ως προς την αξιόποινη πράξη που προβλέπεται στο άρθρο 426.4° του code des douanes (τελωνειακού κώδικα). Οι ψευδείς δηλώσεις ή τα τεχνάσματα που είχαν ως αποτέλεσμα την αποκόμιση πλεονεκτήματος σχετικού με τις εξαγωγές, όπως οι προβλεπόμενες από τον κανονισμό 1964/82 ειδικές επιστροφές κατά την εξαγωγή, εξακολουθούν συνεπώς να είναι ποινικώς κολάσιμες όπως ακριβώς ήταν και κατά τον χρόνο των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης πραγματικών περιστατικών.
- 35 Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 41 των προτάσεών της, εν προκειμένω δεν μεταβλήθηκε η εκτίμηση του Γάλλου νομοθέτη ως προς τον ποινικό χαρακτηρισμό των πράξεων για τις οποίες απαγγέλθηκε κατηγορία ή ως προς την ποινή η οποία πρέπει να επιβληθεί για το αδίκημα που προσάπτεται στους κατηγορούμενους της κύριας δίκης.
- 36 Αφετέρου, όσον αφορά την τροποποίηση που επήλθε στις κανονιστικές ρυθμίσεις του δικαίου της Ένωσης για την οποία έγινε λόγος στη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2469/97, η καθιέρωση ειδικής επιστροφής κατά την εξαγωγή για τα αποστεωμένα τεμάχια που προέρχονται από τα εμπρόσθια τεταρτημόρια των χονδρών αρρένων βοοειδών σκοπό είχε να προσαρμόσει τις εν λόγω ρυθμίσεις στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς κρέατος και ιδίως στις εξελίξεις στην κατάσταση της παγκόσμιας αγοράς που οφείλονται στην εφαρμογή των συμφωνιών που συνήφθησαν στο πλαίσιο των πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ουρουγουάης.

- 37 Κατά συνέπεια, η επιλογή του νομοθέτη της Ένωσης να τροποποιήσει τα κριτήρια επιλεξιμότητας που προβλέπει το άρθρο 1 του κανονισμού 1964/82 στηρίζεται σε αμιγώς οικονομική και τεχνική εκτίμηση της καταστάσεως της παγκόσμιας αγοράς κρέατος.
- 38 Διαπιστώνεται συνεπώς ότι με την τροποποίηση αυτή ο νομοθέτης της Ένωσης ουδόλως είχε ως σκοπό να θέσει εν αμφιβόλω τον ποινικό χαρακτηρισμό ή την εκτίμηση, εκ μέρους των αρμόδιων εθνικών αρχών, της ποινής η οποία πρέπει να επιβάλλεται για συμπεριφορές που έχουν ως αποτέλεσμα την αθέμιτη είσπραξη ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή τις οποίες προβλέπει ο κανονισμός 1964/82, όπως οι ψευδείς δηλώσεις ή τα τεχνάσματα που προσάπτονται στους κατηγορουμένους της κύριας δίκης.
- 39 Εξάλλου, όπως επισημαίνει, μεταξύ άλλων, η Γαλλική Κυβέρνηση με τις γραπτές της παρατηρήσεις, πρέπει επίσης να τονιστεί ότι η τροποποίηση που επήλθε στο πλαίσιο των κανονιστικών ρυθμίσεων της Ένωσης δεν μετέβαλε τα συστατικά στοιχεία του αδικήματος που προσάπτεται στους κατηγορουμένους της κύριας δίκης.
- 40 Συγκεκριμένα, εφόσον το αδίκημα αυτό αφορά ψευδείς δηλώσεις και τεχνάσματα που είχαν ως αποτέλεσμα την είσπραξη ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή τις οποίες προβλέπει ο κανονισμός 1964/82, το γεγονός και μόνον ότι, σε χρόνο μεταγενέστερο των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης πραγματικών περιστατικών, τα εμπορεύματα για τα οποία ζητήθηκαν οι ως άνω επιστροφές κατέστησαν επιλέξιμα για το ευεργέτημα αυτό δεν παρίσταται ικανό να επηρεάσει τον ποινικά κολάσιμο χαρακτήρα αυτών των ψευδών δηλώσεων και τεχνασμάτων.
- 41 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η αρχή της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 49, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του Χάρτη έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται στην καταδίκη ορισμένου προσώπου επειδή εισέπραξε αχρεωστήτως ειδικές επιστροφές κατά την εξαγωγή προβλεπόμενες από τον κανονισμό 1964/82, μέσω τεχνασμάτων ή ψευδών δηλώσεων σχετικά με τη φύση των εμπορευμάτων για τα οποία ζητήθηκαν οι επιστροφές, καίτοι, κατόπιν τροποποίησης του κανονισμού αυτού που επήλθε σε χρόνο μεταγενέστερο των πράξεων για τις οποίες απαγγέλθηκε κατηγορία, τα εμπορεύματα τα οποία εξήγαγε το πρόσωπο αυτό κατέστησαν επιλέξιμα για τις ως άνω επιστροφές.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 42 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαινεται:

Η αρχή της αναδρομικότητας του επεικέστερου ποινικού νόμου την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 49, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται στην καταδίκη ορισμένου προσώπου επειδή εισέπραξε αχρεωστήτως ειδικές επιστροφές κατά την εξαγωγή προβλεπόμενες από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1964/82 της Επιτροπής, της 20ής Ιουλίου 1982, περί θεσπίσεως των όρων χορηγήσεως ειδικών επιστροφών κατά την εξαγωγή για ορισμένα αποστεωμένα βόεια κρέατα, μέσω τεχνασμάτων ή ψευδών δηλώσεων σχετικά με τη φύση των εμπορευμάτων για τα οποία ζητήθηκαν οι επιστροφές, καίτοι, κατόπιν τροποποίησης του κανονισμού αυτού που επήλθε σε χρόνο μεταγενέστερο των πράξεων για τις οποίες απαγγέλθηκε κατηγορία, τα εμπορεύματα τα οποία εξήγαγε το πρόσωπο αυτό κατέστησαν επιλέξιμα για τις ως άνω επιστροφές.